

Extra Impuls

Groene Vrijwilligers Flevoland

Concept-Actieplan

Opzet en onderdelen voor een gezamenlijk actieplan groene vrijwilligers in de provincie Flevoland. – versie 10-7-2020

Doel actieplan

- Betekenis en belang aangeven van groene vrijwilligers voor provinciale doelen.
- Gezamenlijke ambities formuleren voor de samenwerking van de groene organisaties en de provincie Flevoland m.b.t. groene vrijwilligers.
- Schetsen van concrete activiteiten/projecten om te werken aan de gezamenlijke ambities.

1 Inleiding

Aanleiding

Sinds enkele jaren staan de groene vrijwilligers in de belangstelling. In 2017 is een manifest ondertekend door landelijke organisaties, waarin groene organisaties en overheden afspraken om te onderzoeken hoe het is gesteld met de Nederlandse groene vrijwilligers en waar kansen en knelpunten zitten om het werk van de vrijwilligers mogelijk te maken en te ondersteunen. Eind 2019 hebben de resultaten van verschillende onderzoeken geleid tot het landelijke Actieplan Groene Vrijwilligers.¹

In 2016 heeft de Natuur- en Milieufederatie Flevoland in opdracht van de provincie Flevoland een onderzoek uitgevoerd: 'Natuurlijk met vrijwilligers in Flevoland'. De conclusies en aanbevelingen sluiten goed aan bij de landelijke onderzoeken naar bestaande en nieuwe groene vrijwilligers.

Er zijn enkele bijeenkomsten geweest in Flevoland, waarin knelpunten en kansen verkend zijn en besproken is welke gezamenlijke ambities verschillende organisaties hebben op het gebied van de ondersteuning van groene vrijwilligers en wat de eerste activiteiten zijn om te werken aan deze gezamenlijke ambities.

Deelnemende organisaties zijn: IVN, Landschapsbeheer Flevoland, Natuur- en Milieufederatie Flevoland, Staatsbosbeheer, Stad en Natuur Almere, Stichting Flevo-landschap en de provincie Flevoland.

Dit actieplan is het resultaat van deze bijeenkomsten.

¹ Zie <http://www.degroenevrijwilliger.nl/over-het-manifest/>

2 Meerwaarde groene vrijwilligers Flevoland

Duizenden groene vrijwilligers actief

In 2016 heeft de NMFF onderzoek gedaan naar de natuurvrijwilligers in Flevoland. Uit de inventarisatie blijkt dat er in Flevoland duizenden mensen in hun vrije tijd actief zijn in de Flevolandse natuur. Het is niet goed mogelijk een precieze inschatting te geven van het juiste aantal vrijwilligers, omdat de activiteiten niet allemaal worden geregistreerd en omdat sommige vrijwilligers actief zijn bij meerdere organisaties. Daarnaast kan de inzet per vrijwilliger uiteenlopen: een vaste kern vrijwilligers besteedt vele uren per week, een groter aantal is 'regelmatig' actief en een nog groter aantal doet mee aan incidentele activiteiten, zoals de natuurwerkdag.

Het volgende overzicht geeft een inschatting van de aantallen:

Organisatie	Aantal vrijwilligers
Flevolands Agrarisch collectief	Enkele 10-tallen
Groene burgerinitiatieven	130 in Noordoostpolder
IVN	5 afdelingen
Landschapsbeheer Flevoland	1.300 < 13 jaar; 1.200 > 13 jaar
Landgoed Roggebotstaete	70 regelmatig; 250 incidenteel
Natuur- en Milieufederatie	60 groepen
Natuurmonumenten	> 150
Soortenorganisaties (Floron, Ravon, Vogels)	pm
Staatsbosbeheer	350
Stad en Natuur Almere	80
Vogel- en Natuurwacht Flevoland	200
Totaal	4.000 – 5.000

De belangrijkste vrijwilligers-activiteiten zijn:

- soorteninventarisaties (monitoring),
- soortenbeheer (o.a. broeihopen, nestkasten, zwaluwwanden),
- onderhoudswerk natuur (maaieren, snoeien, schonen/opruimen),
- materialen onderhoud (gereedschap en machines)
- dierv verzorging (o.a. schapen, bijen)
- producten verwerking (wol vilten, honing maken)
- bemensing bezoekerscentra / gasten ontvangst
- excursies en rondleidingen,
- scholing/cursus geven of begeleiden,
- PR/communicatie (folders, evenementen)

De activiteiten worden wel eens samengevat tot: herstellen, vertellen en tellen.

Realiseren provinciale doelen

Uit onderzoek blijkt dat het belangrijkste motief van mensen om in hun vrije tijd actief te zijn in de natuur, is om een bijdrage te leveren aan natuurbescherming en beheer, naast motieven als 'verbonden zijn met de natuur/het gebied', 'samenwerken met anderen' en 'zelf meer leren over de natuur'.

De provincie Flevoland heeft in verschillende documenten doelen op het gebied van natuur en de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur vastgelegd:

- In het *Coalitie-akkoord* gaat de coalitie voor een Flevolandse natuur die robuust en beleefbaar is, die een belangrijke bijdrage levert aan een excellente leefomgeving en die Flevoland op de kaart zet als een groenblauw, spannend landschap, waar ruimte is voor unieke nieuwe initiatieven. (...) Flevoland

weet de combinatie van natuur, toerisme en recreatie en maatschappelijke betrokkenheid te koppelen en zo voor een groene leefomgeving te zorgen. (...) In de toekomst zien we dat de Flevolandse natuur floreert, de biodiversiteit herstelt en dat zowel inwoners als bezoekers genieten van de ontspanningsmogelijkheden die zij biedt met het rijke aanbod aan wandel-, MTB-, skate- en fietsroutes en natuurobservatiepunten. Bermen en akkerranden willen we blijven benutten voor het versterken van de biodiversiteit. Dit draagt bij aan de natuurwaarden, een gevarieerd landschap en de grondkwaliteit.

- In het *Omgevingsprogramma* (4.3 Vermaatschappelijking) wil de provincie inspiratie en ruimte bieden aan gebiedspartijen en particulieren om samen te werken aan de kwaliteit van Flevoland. Gebiedspartners worden uitgenodigd en uitgedaagd om kansen uit te werken. Daarbij ziet de provincie mogelijkheden voor partijen en sectoren die niet direct verantwoordelijk zijn voor de natuur. Deze kunnen de functies die de natuur biedt, duurzaam benutten.
- In de *Natuurvisie 2014* staat als opgave: Vergroot de betrokkenheid: Betrek de omgeving bij de inrichting en het beheer van de natuur, zodat omwonenden het gebied ook als hun natuur ervaren. Daarnaast gaat de *Natuurvisie* in op de combinatie van natuur en gezondheid: Stimuleer nieuwe functiecombinaties, zoals natuur & gezondheid en natuur & sport. Onderzoek wijst uit dat natuur bijdraagt aan de gezondheid van mensen. Mensen bewegen in de natuur, natuur draagt bij aan een gezonde lucht, natuur geeft koelte in de zomer en warmte in de winter. De rust en ruimte helpt mensen om stress te voorkomen. Breng verschillende 'natuur- en gezondheidspartijen' bij elkaar en draag suggesties aan bij het zoeken naar gemeenschappelijke belangen. De provincie zoekt naar 'nieuwe' partijen die ambities hebben met natuur en actief een bijdrage willen leveren aan de kwaliteit van natuur en landschap. De provincie ziet concrete kansen voor de sectoren sport en gezondheid.

Kortom, in de vrije tijd werken aan natuur helpt provinciale doelen op het gebied van:

- Natuur- en landschapsbeheer
- Biodiversiteit
- Gezondheid
- Maatschappelijke betrokkenheid bij natuur
- Sociale cohesie en participatie.

3 Huidige en potentiële groene vrijwilligers

In de afgelopen jaren zijn enkele onderzoeken uitgevoerd naar de groene vrijwilligers. Al eerder noemden we het onderzoek van de Natuur- en MilieuFederatie Flevoland uit 2016. In 2018 zijn op landelijk niveau onderzoeken uitgevoerd naar de huidige groene vrijwilliger (Radbouduniversiteit Nijmegen) en de potentieel toekomstige groene vrijwilliger (Motivaction).²

Kenmerken huidige vrijwilliger

- Gemiddelde leeftijd is ongeveer 60 jaar
- Meer mannen dan vrouwen
- Vaak (zeer) hoog opgeleid
- Motivaties: natuurbeheer, buiten bezig zijn, samenwerken, leren over de natuur
- Behoeft aan ondersteuning: cursussen en training het meest genoemd; daarnaast gereedschap/materiaal en een vaste contactpersoon.

² De landelijke onderzoeken zijn te vinden op <http://www.degroenevrijwilliger.nl/rapporten/>

- Mogelijke knelpunten: ondersteuningsvraag groter dan mogelijkheden organisaties, vergrijzing vrijwilligersbestand, invulling bestuursfuncties (complexer en meer verantwoordelijkheid).

Kenmerken van potentieel nieuwe groene vrijwilligers

- 15% van de ondervraagden heeft belangstelling om actief te worden in de natuur. Hiervan ongeveer een kwart structureel/regelmatig en de rest incidenteel of op projectbasis.
- Relatief veel belangstelling bij jongere generaties.
- Motivaties vergelijkbaar met die van de huidige vrijwilligers.
- Liever dichterbij actief dan verder weg.
- Mensen komen in actie als ze gevraagd worden (door vrienden, familie, organisaties)
- Mensen weten vaak de weg niet richting groene organisaties, als ze zelf actief willen worden.

Kansen en knelpunten

- Er is veel belangstelling voor groen vrijwilligerswerk: zowel voor structurele, regelmatige inzet als voor eenmalige deelname aan evenementen zoals de natuurwerkdag.
- Het potentieel voor nieuwe vrijwilligers is wat diverser (m.n. jonger) dan huidige samenstelling.
- Ondersteuning van vrijwilligers is een vak (werving, opleiding, begeleiding, waardering, verzekering, ARBO etc.) en vergt professionele inzet en dus ook financiële middelen. Groene organisaties zitten vaak aan hun maximum en kunnen er niet of nauwelijks nieuwe vrijwilligers bij hebben.
- Er is geen (markt)verdienmodel: vrijwilligers betalen niet om vrijwilligerswerk te mogen doen. Financiën zijn afhankelijk van fondsen, subsidies, donaties, enkele betaalde activiteiten zoals bedrijfsuitjes.

4 Doelen van de samenwerking

De deelnemende organisaties (IVN, Landschapsbeheer Flevoland, Natuur- en Milieufederatie Flevoland, Staatsbosbeheer, Stad en Natuur Almere, Stichting Flevo-landschap en de provincie Flevoland) hebben – op ambtelijk/medewerkers niveau – uitgesproken voordelen te verwachten van een intensievere samenwerking t.b.v. groene vrijwilligers.

Doelen van de samenwerking:

- Verhogen van de efficiëntie door kennis en inzet te bundelen.
- Verhoging van de kwaliteit van de ondersteuning van de huidige vrijwilligers.
- Mogelijkheid om - op termijn – te specialiseren in bijvoorbeeld thema's of doelgroepen en die kennis in te zetten in de samenwerking.
- Verruiming van de mogelijkheden om meer vrijwilligers te werven en te ondersteunen.
- Meer diversiteit in het vrijwilligersbestand.
- Eventueel – op termijn – verbreding van het groene vrijwilligerswerk. Bijvoorbeeld 'gezondheid en natuur', 'sport en natuur', 'klimaatadaptatie en natuur'.

5 Organisatie van de samenwerking

Het idee is vooralsnog om de samenwerking vorm te geven door enkele samenwerkingsprojecten concreet uit te gaan voeren. Wellicht is het zinvol om bv 2x per jaar bij elkaar te komen met de vrijwilligers-medewerkers/coördinatoren van de groene organisaties en/of het onderwerp 'vrijwilligers' te agenderen op het directeuren-overleg.

6 Samenwerkingsprojecten

In de bijeenkomst van 31 oktober 2019 is geïnventariseerd welke ideeën er zijn voor mogelijke samenwerkingsprojecten. Zie bijlage voor een overzicht.

In de bijeenkomst van 6 februari 2020 zijn de twee ideeën uitgewerkt, waar het meeste animo voor was:

- Gezamenlijke cursussen / cursusprogramma.
- Festival voor de groene vrijwilliger

6.1 Gezamenlijke cursussen / cursusprogramma

Waarom (aanleiding, doelen)

- Om aantrekkelijke werkgever te zijn voor vrijwilligers.
- Vergroten betrokkenheid vrijwilligers
- Gelijke kansen en mogelijkheden voor alle vrijwilligers, ook van kleine organisaties
- Beter opgeleide, enthousiaste vrijwilligers
- Werving nieuwe vrijwilligers
- Efficiënt omgaan met middelen door schaalvoordeel
- Verhogen kwaliteit van de cursussen
- Aanbod verbreden
- Kennis delen en bundelen (ook sprekers, docenten e.d.)
- Aanbieden op meer locaties, dichterbij de vrijwilliger
- Voldoen aan veiligheidseisen en ARBO, enthousiasme daarvoor bij vrijwilliger

Voor welke doelgroepen?

- In principe bedoeld voor alle (potentieel) betrokken groene vrijwilligers van Flevoland.
- Beperking zit eventueel in middelen (tijd + geld).
- Vooral gericht op tellers, herstellende, vertellers en bellers.
- Cursusaanbod wel afstemmen op: doelgroepen, behoefte van de organisatie, talent.

Hoe ziet het eruit als het een succes is?

- Het is een gezamenlijk aanbod, maar ook gebaseerd op ieders rol en kracht.
- Makkelijker doorverwijzen naar elkaars cursussen.
- Het is een gevarieerd aanbod, dat bijdraagt aan de doelen deelnemende partijen.
- Het aanbod is minder versnipperd, misschien wel minder cursussen, maar wel beter, met focus op kwaliteit.
- Geïnteresseerden moeten makkelijk de weg kunnen vinden in het aanbod.

Aanpak? Welke activiteiten? Hoe begin je?

- Inventarisatie behoefte: bij organisaties, bij vrijwilligers, per gebied. Via een gezamenlijke enquête bij de achterban?
- Inventarisatie aanbod: welke cursussen zijn er allemaal al? Welke zijn al gezamenlijk? Welke kun je open stellen voor anderen? Welke cursussen kunnen eenvoudig worden samengevoegd? Welke gezamenlijke cursus kan als pilot dienen?
- Indien nodig: inrichten digitaal platform, een 'aanmeldloket'. Bijvoorbeeld Groene Academie en/of Mooi Flevoland. Koppeling maken met allerlei initiatieven zoals <https://leerjegroen.nl/> en vrijwilligerscentrales.

- Vraag (aan vrijwilliger zelf?): hoe zoek je naar een opleiding/cursus. Ideaal: opleidingsplan per persoon ...
- Criteria voor deelname aan cursussen.
- Promotie van het aanbod (Mooi Flevoland, Festival, sociale media), koppelen aan vrijwilligers naburige thema's: energie, klimaat.

Wat heb je nodig?

- Commitment van de deelnemende organisaties. Vraagt toch om een eerste investering van tijd en geld.
- IVN heeft zich aangeboden als coördinator/trekker voor dit project. De NMFF stelt het platform Mooi Flevoland voor als digitaal platform.
- Een plan voor het uitvoeren van een pilot en voor financiering: wat is nodig (kostenindicatie) en wie kunnen (mee)financieren?
- Op termijn: plan per jaar.

6.2 Festival groene vrijwilligers / Groen Festival Flevoland

Waarom (aanleiding, doelen)

- Werving nieuwe vrijwilligers: laten zien dat vrijwilligerswerk sexy/leuk/aantrekkelijk is.
- Binding huidige vrijwilligers: mensen en projecten in het zonnetje zetten, waardering laten zien.
- Zichtbaar maken van vrijwilligerswerk voor provincie, gemeenten, externen.
- Organisaties leren van elkaar.
- Podium bieden voor en door vrijwilligers/initiatieven.
- Uitwisseling/ontmoeting.

Voor welke doelgroepen?

- Voor alle groene vrijwilligers en verbredingsthema's: gezondheid, sport, recreatie, klimaat.
- Neem introducés mee!

Hoe ziet het eruit als het een succes is?

- Verschillende lezingen, door vrijwilligers(groepen)
- Mogelijkheid om naar buiten te gaan.
- Mogelijkheid om prijzen uit te reiken: groene speld, vrijwilliger van het jaar e.d.
- Wedstrijd: prijs is x euro voor een project.
- Goeie locatie: rouleren langs de zes gemeenten.

Aanpak? Welke activiteiten? Hoe begin je?

- Leren van ervaringen vergelijkbare initiatieven: Drenthe, Gelderland, Noord-Brabant, Vogelfestival SBB, Vogel- en natuurwachtfestival, Groene vrijwilligersdag 2018 Landschapsbeheer.
- Wat is een goed moment? Beetje lekker weer voor buitenactiviteit, maar niet in hoogseizoen activiteiten: april 2021.

Door wie

- De groene organisaties
- Verbreden met Flevolands Agrarisch Collectief
- Wie kan/wil trekker zijn of in kernteam zitten?
- Festivalbureau inhuren of een keer mee sparren.
- Organiseren samen met vrijwilligers. Klankbordgroep?

Wat heb je nodig?

- Sponsors voor een deel van de kosten
- Een plan voor de organisatie, een indicatie van de kosten en mogelijke financiering.
- Landschapsbeheer Flevoland heeft zich aangeboden als coördinator/trekker voor dit project, onder de voorwaarden dat de andere organisaties hiermee akkoord gaan en dat de financiering gezamenlijk wordt gedragen.

Bijlage – Overzicht overige (project)ideeën 31 oktober 2019

- Een gezamenlijke agenda voor activiteiten voor vrijwilligers – actief aanleveren aan Mooi Flevoland
- Een gezamenlijke site voor vacatures voor groene vrijwilligers
- Begeleiden van veranderprocessen bij huidige vaste vrijwilligers
- Ervaringen delen in het werken met vrijwilligers: bv functie-eisen, contracten, vergoedingen, beoordelingsgesprekken?
- Evenementen voor basisschoolleerlingen en/of kinderen in vrije tijd.
- Afstemming onderhoud en beheer wandelroutes.
- Bijzondere gebieden meer en beter benutten, in samenwerking met betrokken vrijwilligers.
- Verbreding van thema's.